

Habitatbanking op de Veluwe

- voorstel tot realisatie -

Vitens N.V., Stichting Veluwefonds en De Gemeynt

Maart 2016

Inhoudsopgave

1. Achtergrond	3
2. Het concept habitatbanking	4
3. Habitatbanking in de Proeftuin Veluwe	5
4. Uitgangssituatie Veluwe	6
5. Doelstelling	8
6. Plan van aanpak.....	9
7. Begroting	12
Bijlage I Beschrijving geselecteerde terreinen	14
Bijlage II: Proeftuin Veluwe	17

1. Achtergrond

De Veluwe is een van de meest bekende en best gewaardeerde natuurgebieden van Nederland. De uitgestrektheid en omvang van het gebied is voor Nederlandse begrippen enorm. Door de grote verscheidenheid aan leefgebieden komen er veel bijzondere planten en dieren voor: de biodiversiteit is er hoog. Daarnaast is het gebied rijk aan cultuur, architectuur en kunst. Dit alles maakt de Veluwe tot een aantrekkelijke plek voor veel vormen van vrijetijdsbesteding.

De Veluwe is ook de plaats waar tienduizenden mensen wonen en waar talloze bedrijven hun stek hebben. Veel inwoners en bedrijven voelen zich verbonden met de Veluwe en begrijpen dat zij hun woon-/werkplezier voor een belangrijk deel te danken hebben aan deze kwaliteiten van de Veluwe. Het bewaken van die kwaliteiten en het stroomlijnen van al die belangen is een uitdaging waar al vele stappen in zijn gezet.

De biodiversiteit, die verscheidenheid aan planten en dieren in Nederland, en ook die van de Veluwe, holt nog steeds achteruit. Biodiversiteit is een belangrijke barometer voor de toestand van ons leefmilieu: het signaleert wanneer en waar de veerkracht en robuustheid van onze ecosystemen en dus de functies die zij voor ons vervullen, eroderen. Biodiversiteit is ook een motor voor economische ontwikkeling, en versterkt de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat. Biodiversiteit draagt bij aan woongenot en de gezondheid van mensen, en heeft betekenis voor recreatief medegebruik. Dus behoud en herstel van biodiversiteit draagt bij aan ecologisch herstel, economische bedrijvigheid, sociale leefbaarheid en bovenal aan het geloof in een welvarende samenleving!

Het blijkt lastig te zijn in onze maatschappij om ruimte te geven aan broodnodige economische ontwikkelingen enerzijds en anderzijds onze leefomgeving stevig en robuust te houden dan wel te maken. Internationaal vinden diverse initiatieven plaats die de compensatie van schade aan biodiversiteit onderzoeken, methodisch en procesmatig. Een goed voorbeeld is het *Business and Biodiversity Offset Programme*, zie <http://bbop.forest-trends.org>. IUCN en WBCSD¹ leiden het initiatief om biodiversiteit te integreren in de bedrijfsvoering van bedrijven door de ontwikkeling van het zogenoemde Natural Capital Protocol (<http://www.naturalcapitalcoalition.org/natural-capital-protocol.html>). Compensatie van de uiteindelijke schade aan de biodiversiteit is ook hier het sluitstuk van het proces dat begint met vermijding van schade gevolgd door reductie en mitigatie (mitigatieladder). Ook op Europees niveau worden ideeën uitgewerkt die het effect van geplande activiteiten op de biodiversiteit integreren in meenemen in de besluitvorming van overheden en bedrijven. En in Nederland wordt het principe van "No Net Loss" in toenemende mate als grondslag voor het MVO beleid van bedrijven gehanteerd.

Al deze initiatieven gaan uit van de gedachte dat schade aan biodiversiteit vermeden moet worden en ingeval dat redelijkerwijs niet kan, compensatie noodzakelijk is. Habitatbanking, het op voorhand genereren van biodiversiteit en vervolgens deze winst inzetten om optredend verlies te compenseren, komt tegenmoet aan de groeiende behoefte aan compensatiemogelijkheden. Verschillende organisaties op de Veluwe willen dit momentum aangrijpen en vanuit hun eigen belangen én kracht onderzoeken hoe habitatbanking een instrument kan zijn om economische groei samen te laten gaan met behoud en waar mogelijk herstel van de biodiversiteit.

¹ IUCN = International Union for the Conservation of Nature
WBCSD = World Business Council for Sustainable Development

2. Het concept habitatbanking

Habitatbanking is een systeem van verhandelbare biodiversiteitscredits. Het systeem richt zich op het vrijwillig compenseren van natuurschade buiten beschermde natuurgebieden (waar reeds kaders voor bestaan) en heeft met name betrekking op compensatie van het verlies van biodiversiteit als gevolg van direct en indirect landgebruik. In essentie gaat het daarbij om het op voorhand creëren van biodiversiteit, welke in de vorm van credits wordt verkocht aan partijen die hun negatieve invloed op biodiversiteit willen compenseren. Met andere woorden: een partij die grond bezit kan investeren in de kwaliteitsverbetering van natuur en landschap, wat dan resulteert in een toename van de (waarde van de) biodiversiteit van het terrein bovenop hetgeen al aanwezig is. Voor deze additionele toename van biodiversiteitswaarde kan de investeerder, indien aan een aantal regels is voldaan, biodiversiteitscredits krijgen. Deze credits kan men via een bank, de habitatbank, verkopen aan een partij die de eigen, negatieve invloed op de biodiversiteit wil compenseren. Het uitgangspunt is daarbij wel dat de vragende partij wel alle redelijke inspanning heeft verricht om de schade aan biodiversiteit te voorkomen opdat *greenwashing*, *licence to destroy*, wordt vermeden.

Habitatbanking is aanvullend op de bestaande natuur- en landschapsbescherming. Het heeft de voorkeur om met habitatbanking bestaande beschermde gebieden en verbindingzones groter en robuuster te maken, zodat het de daarin aanwezige natuurwaarden en ecosysteemdiensten² versterkt.

Habitatbanking is cruciaal omdat bestaande vormen van mitigatie en compensatie de achteruitgang in biodiversiteit niet hebben weten te stoppen. Alle inspanningen ten spijt daalde de biodiversiteit, gemeten in *Mean Species Abundance* (MSA) in Nederland van ruim 40% in 1900 tot ongeveer 15% in 2000. Een MSA van 15% betekent dat 15% van oorspronkelijke biodiversiteit resteert (CBS, PBL, Wageningen UR, 2013). Het huidige milieubeleid van overheid en bedrijven is gestoeld op het voorzorgprincipe: doe wat kan (aantoonbaar) om de negatieve invloed op het milieu te voorkomen en gebruik daarbij de BBT (Best Beschikbare Technologie). Dat houdt impliciet in dat een restinvloed acceptabel is. Het houdt geen rekening met het feit dat die restinvloeden van alle activiteiten tezamen onderaan de streep wel degelijk leiden tot verlies aan natuurwaarde, inclusief verlies aan biodiversiteit. Waardoor de leefbaarheid en de kwaliteit van onze leefomgeving en op termijn ook de economische waarde daarvan, gemeten in ecosysteemdiensten, minder worden. Om een situatie van 'No Net Loss' van biodiversiteit te bereiken, zal er extra inspanning nodig zijn.

Habitatbanking hanteert het principe van No Net Loss, waarbij partijen op vrijwillige basis hun impact op de natuur kunnen compenseren als onderdeel van hun MVO-beleid. Habitatbanking appelleert hierbij aan de intrinsieke motivatie van partijen om een zekere zorg voor natuur en landschap aan de dag te leggen, ervan uitgaande dat behoud en herstel van biodiversiteit en ecosystemen voorwaarde zijn voor een sterke economie en een gezonde leefomgeving (los van bestaande wet- en regelgeving). Partijen die hierin een voortrekkersrol nemen, zullen worden gezien als toonaangevend en trendsettend en kunnen zich als zodanig positioneren en profileren. Een gelijksoortige ontwikkeling heeft de vrijwillige CO₂ compensatie doorlopen. Uiteindelijk moet het concept (kwaliteitskeurmerk of merk) zo sterk worden dat andere partijen niet (meer) kunnen achterblijven, omdat het systeem van habitatbanking organisaties voordelen oplevert in het publieke domein of de concurrentiepositie van bedrijven verstevigt op de markt.

² Een ecosysteemdienst is een dienst die door een ecosysteem aan mensen wordt geleverd, zoals schoon drinkwater, bestuiving door bijen, recreatieve mogelijkheden, vis uit de zee, enz.

3. Habitatbanking in de Proeftuin Veluwe

In de Proeftuin Veluwe (zie bijlage II) gaan bedrijven die veroorzaker zijn van biodiversiteitsverlies samenwerken met partijen die biodiversiteitsverbetering aanbieden om gezamenlijk te zorgen dat economische ontwikkeling niet ten koste gaat van de biodiversiteit op de Veluwe. Dat is de belangrijkste drijfveer van de beoogde samenwerking in de Proeftuin Biodiversiteit Veluwe. Daarom is er binnen de proeftuin Veluwe ruimte voor een Habitatbank. Deze Habitatbank vormt het systeem waarbinnen op transparante, navolgbare en afrekenbare wijze biodiversiteit wordt gecreëerd en verhandeld aan partijen die willen compenseren.

Voor de veroorzakers van biodiversiteitsverlies betekent dit dat ze zich committeren aan het No Net Loss principe en dus hun eigen impact eerst mitigeren volgens toepassing van de mitigatieladder, en vervolgens de resterende impact op biodiversiteit gaan compenseren. Een vraag waar betrokken partijen dan onherroepelijk tegen aan gaan lopen is: hoe kan ik mijn onvermijdbare impact op biodiversiteit compenseren. Hoe meet ik die impact, waar te compenseren, etc.? Men wil wel zeker weten dat de compensatie de eigen impact dekt en men wil ook zeker weten dat de compensatie op breed draagvlak kan rekenen bij relevante stakeholders. Men wil niet het risico lopen dat de compensatie wordt gezien als een te gemakkelijke afkoop. Men wil ook niet steeds zelf een heel proces op hoeven te zetten met lokale stakeholders om te bepalen wat passende compensatie is.

Aan de ander kant zijn er partijen die juist aan natuurontwikkeling doen, die door verschillende ingrepen zorgen dat de biodiversiteitswaarde van een gebied toeneemt. Die willen weten hoe natuurontwikkeling aan de ene kant zich verhoudt tot verlies aan biodiversiteit aan de ander kant. Ook willen zij weten op welke wijze zij de winst aan biodiversiteit zichtbaar en dus meetbaar kunnen maken.

Betrokken partijen willen binnen de proeftuin habitatbanking in de praktijk brengen, door het creëren en afnemen van biodiversiteit credits, in combinatie met vergelijkend onderzoek van reeds geregelde traditionele compensatie.

De focus zal liggen op vier verschillende terreinen op de Veluwe.

Binnen de Proeftuin zal het rapport Vooronderzoek Habitatbanking³ uit 2012 als uitgangspunt worden gebruikt waarbij de daarin ontwikkelde concepten getoetst worden aan de vereisten vanuit de verschillende projecten.

³ Steven de Bie en Hans Warmenhoven, 2012 Voorstudie Habitatbanking – voorstellen voor de systematiek, organisatie en uitvoering van habitatbanking in Nederland. De Gemeynst U.A., Klarenbeek. Pb2012-001

4. Uitgangssituatie Veluwe

4.1 Initiatiefnemers en andere geïnteresseerde partijen

De project 'Habitatbanking op de Veluwe' en op de Veluwe wordt een praktisch laboratorium om alles wat tot op heden bedacht is voor Habitatbanking aan de hand van een aantal concrete voorbeelden te toetsen en verder uit te werken in de aanloop naar realisatie van het systeem Habitatbanking.

De volgende partijen gaan dit laboratorium realiseren:

- Vitens N.V.: levert drinkwater aan haar klanten en onttrekt water uit de natuur waardoor natuurgebieden positief of negatief worden beïnvloed. Vitens wil haar bedrijfsactiviteiten zo uitvoeren dat er sprake is van No Net Loss (bij voorkeur Net Gain) en zoekt naar een systeem dat de impact die hun bedrijfsvoering heeft kan objectief meten op basis waarvan compensatie kan plaatsvinden. Vitens is 'eigenaar' van een groot aantal terreinen die deels een natuurfunctie hebben. Naast deze in permanent beheer zijnde gebieden legt Vitens ook waterleidingen tussen waterproductielocaties en afnemers aan (of ontmantelt deze) waarbij potentieel schade aan biodiversiteit kan ontstaan. Vitens brengt twee gebieden in, een waar winst aan biodiversiteit wordt gecreëerd, en een waar juist schade aan biodiversiteit kan ontstaan.
- Stichting Veluwefonds: zet zich in voor een duurzame ontwikkeling van de Veluwe. Daarbij richt zij zich op de Veluwe als systeem, dus het gebied tussen de IJssel en Gelderse Vallei en tussen de Rijn en de Randmeren. Het Veluwefonds ondersteunt met name initiatieven en economische bedrijvigheid die dit gebied nog mooier maken.
- De Gemeynt: is een coöperatie van samenwerkende denkers, ondernemers en adviseurs op het gebied van duurzaamheid. Zij zal een stichting oprichten die dit project gaat uitvoeren met als neven doel om, bij een positief resultaat, opschaling naar Nederland te onderzoeken.

Deze drie partijen sluiten een **samenwerkingsovereenkomst** waarbij zij afspreken samen het project 'Habitatbanking op de Veluwe' uit te voeren conform een overeengekomen Plan van Aanpak (zie hoofdstuk 6). De rollen zijn daarbij als volgt verdeeld:

- Vitens is 'launching customer' als het gaat om de toepassing van habitatbanking
- Stichting Veluwefonds verschaft met name het netwerk van bedrijven, terreinbeheerders en organisaties
- De Gemeynt levert de kennis en expertise en is verantwoordelijk voor de implementatie van het stappenplan
- Vitens en Veluwefonds spannen zich in om de benodigde financiering rond te krijgen

Meer rollen zijn denkbaar doch deze zullen tijdens de implementatie worden geïdentificeerd en beslist.

De drie initiatiefnemers zijn in overleg met de volgende partijen op en rond de Veluwe die interesse hebben getoond voor deelname op een of andere manier in dit laboratorium: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Provincie Gelderland, K3Delta.

4.2 Geselecteerde terreinen

De volgende terreinen zijn geselecteerd:

- I. Terreinen die moeten compenseren:
 - De Haeghehorst, gemeente Ermelo.
 - Drinkwaterwinning, Speuld
- II. Terreinen die credits gaan genereren:
 - Drinkwaterwinning, Epe
 - Poolische Driessen, Putten.

Eventueel zal een derde partij nog een terrein inbrengen, in dit geval komt één van de bovenstaande terreinen te vervallen. Voor een korte beschrijving van alle vier de terreinen, zie bijlage I.

5. Doelstelling

De centrale doelstelling van het project is:

Het ontwikkelen, toetsen en uitwerken van alle elementen van het systeem van habitatbanking in tenminste 2 concrete situaties op de Veluwe.

Het project moet resulteren in:

1. concrete uitwerking van het systeem van habitatbanking voor twee organisaties die willen compenseren en twee organisaties die natuurcompensatie willen aanbieden
2. verdere ontwikkeling en uitwerking van alle elementen van habitatbanking op een wijze die transparant, navolgbaar en afrekenbaar is, en daardoor bredere toepassing toestaat
3. duidelijk beeld van de wijze waarop habitatbanking voor 'compenserende' partijen een nuttig hulpmiddel kan zijn in hun streven de eigen impact op biodiversiteit te minimaliseren en
4. duidelijk beeld hoe habitatbanking voor aanbiedende partijen een nuttig hulpmiddel kan zijn om extra investeringen in biodiversiteit te financieren.

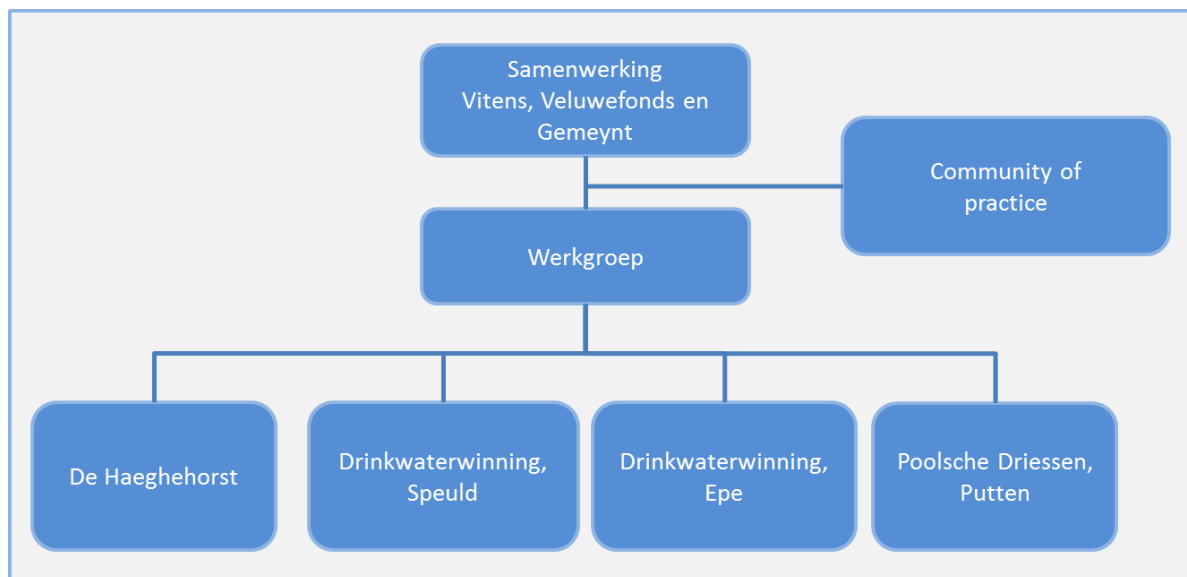
Belangrijke vragen die beantwoord moeten worden in het project zijn:

- hoe kunnen de principes van habitatbanking zoals uitgewerkt in het Vooronderzoek worden 'vertaald' naar de concrete cases
- waar ligt het optimum tussen een hoge mate van betrouwbaarheid van habitatbanking aan de ene kant en flexibiliteit en eenvoud van het systeem en operationele toepassing aan de andere kant.
 - betrouwbaarheid is van belang om maatschappelijk draagvlak te creëren en de betrokken partijen de zekerheid te geven dat er werkelijk waarde wordt gecreëerd;
 - flexibiliteit en eenvoud zijn van belang om te zorgen dat de administratieve procedures en kosten beperkt blijven waardoor het minder aantrekkelijk wordt.
- moet het alleen gaan om een reken- en waarderingsmethodiek die kopers en verkopers in staat stelt om te bepalen wat de werkelijke biodiversiteitswaarde is van hun investeringen in een bepaald gebied of moet het een stap verder gaan in de richting van een banksysteem en marktmechanisme waarbij credits als een commodity onafhankelijk van het terrein waar ze geproduceerd zijn over heel Nederland verhandeld kunnen worden.
- welke waarden worden meegenomen in het systeem: gaat het alleen om de biodiversiteitswaarde of worden ook andere waarden van natuur en landschap of recreatie mee genomen.
- Wat zijn de kosten voor de deelnemers, zowel de administratieve kosten als de kosten van de geproduceerde credits.

6. Plan van aanpak

6.1 Opzetten van de organisatie

Nadat als eerste stap het samenwerkingsdocument is opgesteld, geaccordeerd en ondertekend, start het project met een eenvoudige organisatorische structuur neer te zetten. Onderstaande figuur laat deze zien.

De volgende organisatorische eenheden worden onderscheiden:

- Werkgroep die de uitvoering van de verschillende projecten ondersteunt door middel van:
 - Ontwikkelen, toepassen en toetsen van de methodiek voor het meten van biodiversiteitswinst en -verlies
 - Ontwikkelen en toetsen van procedures en protocollen om te komen tot een transparant, navolgbaar en afrekenbaar systeem van habitatbanking
 - Begeleiden van de projecten in het toepassen van meetinstrumenten, uitvoering van regels en opstellen van rapportages
 - Vertaling van specifieke ervaringen in de verschillende betrokken projecten naar generiek toepasbare regels.
 - Organiseren en begeleiden van de Community of Practice

Alle initiatiefnemers zijn betrokken bij de uitvoering van de werkzaamheden waarbij De Gemeynt expertise levert en de andere partijen vooral een aansturende en toezichhoudende rol vervullen.

- Locaties: door Vitens, Camping Haeghehorst en mogelijke andere bedrijven en organisaties ingebrachte terreinen waarop het systeem van habitatbanking wordt toegepast
- Community of Practice: geïnteresseerde partijen die mee willen kijken, leren, in de toekomst mogelijk gebruik zouden kunnen gaan maken van habitatbanking, ook deskundigen op onderdelen van het systeem van habitatbanking, bestuurders, etc. een leeromgeving ter vergroting van kennis over habitatbanking, van maatschappelijke draagvlak voor de uitgevoerde projecten, voor kritische beoordeling van hetgeen wordt

ontwikkeld, getoetst en uitgevoerd, etc. Het Nationaal Groenfonds en K3Delta hebben aangegeven graag in deze CoP zitting te nemen. Binnen de CoP hebben de deskundigen zoals Prof. Dr. Jan van Groenendaal (ex-GAN) en een vertegenwoordiger van PBL wel een speciale positie; zij borgen de integriteit van het systeem.

6.2 Stappenplan

In het project worden (globaal) de volgende stappen onderscheiden:

1. Het invullen van de organisatie
 - Benoemen van de leden van de werkgroep
 - Uitnodigen van partijen om deel te nemen in de Community of Practice (CoP). Belangstelling hebben getoond: Natuurmonumenten Regio Oost, Staatsbosbeheer, K3Delta, Provincie Gelderland, ...
2. Bijeenkomst met de CoP met als doel te informeren over het doel van het project, de uitvoering en planning, de rol van de CoP, etc.
3. Locatie assessment: het in kaart brengen van de verschillende locaties met betrekking tot:
 - Achtergronden van de terreineigenaar en activiteiten
 - Identificatie van de doelsituatie, wat zijn de plannen en welke zijn de verwachtingen betreffende de biodiversiteit;
 - Wat is de huidige situatie, in het bijzonder die van de biodiversiteit
 - Waaruit bestaat de compensatiebehoefte en het –aanbod?
4. Selecteren van de methodiek voor het meten van winst en verlies aan biodiversiteit. De door Grontmij Nederland B.V. ontwikkelde Natuurpunten systematiek (in opdracht van het Platform BEE) zal daarbij het vertrekpunt zijn. Waar nodig zullen aanpassingen worden aangebracht e.e.a. in overleg met de deskundigen in de CoP.
5. Opzetten eerste orde protocollen en procedures ("spelregels") voor de verschillende elementen van habitatbanking:
 - Criteria en benodigde informatie voor uitgifte van credits voor projecten met biodiversiteitswinst;
 - Criteria en benodigde informatie voor registratie van de behoefte aan biodiversiteit voor projecten verlies aan biodiversiteit optreedt
 - Generieke processen ten behoeve van de integriteit van het systeem en de opzet van de onderlinge handel.
6. Bespreking van spelregels en meetmethodiek in de CoP en verzamelen van reacties en suggesties
7. Toepassen van de meetmethodiek en spelregels op de bij stap 3 in kaart gebrachte locaties. Hierbij gaan de locatiebeheerders samen met de werkgroep en ev. in te zetten specialisten de huidige en doel situaties van de locaties in kaart brengen conform de afgesproken meet methodiek en spelregels. De werkgroep zal hierbij vanuit een helpdesk functie ondersteuning bieden. Dit is een iteratief proces dat uiteindelijk tot een helder en transparant document per locatie leidt.
8. Integratie van de locatie-specifieke gegevens in het habitatbanking model.
9. Bespreking van de uitkomsten per locatie en op het niveau van het overstijgende habitatbanking model in de CoP.
10. Evaluatie van de toepasbaarheid van meetmethodiek, spelregels en habitatbanking systeem. De werkgroep zal hiervoor de locatievertegenwoordigers en de initiatiefnemers (doen) interviewen. Op basis van de evaluatie worden de spelregels zo nodig aangepast.
11. Bespreking van de evaluatie-uitkomsten in de CoP.

12. Eindrapportage: deze bestaat uit twee delen:

- In deel één worden de resultaten van het project habitatbanking op de Veluwe beschreven, en wordt aangegeven welke vervolgstappen noodzakelijk zijn om habitatbanking verder te implementeren.
- Deel twee analyseert de opschalingsmogelijkheden naar Nederland.

6.3 Planning

Als aanvangsdatum is 1 april 2016 gekozen. Dat maakt het mogelijk om de locatie-assessment voor wat betreft de biodiversiteit in het voorjaar (juni) uit te voeren.

Als voorlopige einddatum zien de initiatiefnemers 1 november 2016. Als dit zou lukken kunnen de uitkomsten op de Conferentie Natuurlijk Kapitaal, 23-25 november 2016 worden gepresenteerd.

7. Begroting

In de onderstaande tabel staat aangegeven wat de verwachte tijdsbesteding in dagen zal zijn voor de project-uitvoering, voor elke locatievertegenwoordiger en voor de CoP in de verschillende stappen. In de begroting is uitgegaan van in totaal vier situaties (locaties) die meedoen.

stap	activiteit	project-uitvoering	locatie	CoP
1	Opzetten van de organisatie	4		
2	Startbijeenkomst CoP	2		5
3	Locatie assessment	12	12	
5	Selecteren meetmethodiek	4		
4	Opzetten protocollen en procedures	8		
6	Bespreking resultaten CoP	2		5
7	Toepassen spelregels en meetmethodiek op de locaties	12	12	
8	Integratie resultaten in habitatbanking model	6		
9	Bespreking resultaten in CoP	2		5
10	Evaluatie	2	4	
11	Eindbespreking in CoP	2		5
12	Eindrapportage	4		
	Totaal	60	28	20

Bovenop het aantal begrote dagen zullen de initiatiefnemers van dit project (Vitens, Veluwefonds en De Gemeynt) ieder 20 dagen besteden aan het begeleiden en aansturen van het gehele project. Inclusief die post komen de totale kosten voor het project uit op € 89.040,- .Hierbij is aangenomen dat deze *in kind* bijdragen opgevoerd kunnen worden tegen de tarieven die daarvoor ook binnen de TKI's worden gehanteerd.

Kosten (exclusief BTW)	
Directe kosten (€ 1.100,-/dag)	€ 66.000
Aansturing habitatbanking (in kind bijdrage initiatiefnemers, € 480,- /dag)	€ 9.600
Kosten locatie (in kind bijdrage terrein beheerders, € 480,-/dag)	€ 13.440
Kosten CoP	pm
Totaal kosten (exclusief BTW)	€ 89.040

In de onderstaande tabel is aangegeven hoe deze kosten gedekt kunnen worden.

Dekking (exclusief BTW)	
In kind bijdrage terreinbeheerders	€ 13.440
In kind bijdrage aansturing	€ 9.600
Financieel bijdrage Vitens	€ 10.000
Financieel bijdrage Veluwefonds	€ 10.000
Financieel bijdrage derde partij	€ 10.000
Financieel bijdrage Platform BEE	€ 36.000
Totaal Dekking exclusief BTW	€ 89.040

Naast de *in kind* bijdragen leveren Vitens, Veluwefonds en een derde partij⁴ een financiële bijdrage van in totaal € 30.000,-. Zoals eerder aangegeven heeft het Nationaal Groenfonds aangegeven heel erg geïnteresseerd te zijn in dit project en graag te participeren in de CoP. Zij draagt nu echter niet financieel bij aan dit project omdat zij de kosten van een eerdere samenwerking tussen Platform BEE, EZ en het Nationaal Groenfonds op het gebied van habitatbanking volledig hebben gedragen.

Op basis van deze opgave komt de totale aanvraag voor subsidiering aan het Platform BEE op € 36.000,- (exclusief BTW). / € 43.560,- (inclusief BTW).

⁴ K3Delta heeft aangegeven geïnteresseerd te zijn in het ondersteunen van dit voorstel en in dat geval ook een eigen terrein te willen inbrengen. Bij het opstellen van dit voorstel waren de besprekingen hierover echter nog niet afgerond.

Bijlage I Beschrijving geselecteerde terreinen

1. De Haeghehorst

Locatie

De Haeghehorst is een camping en bungalowpark te Ermelo. Het is een familiebedrijf, nu in handen van de 2^e generatie.

Uitbreiding en stand van zaken in proces dd. februari 2016

Al geruime tijd is de gemeente Ermelo in overleg met camping De Haeghehorst over een gewenste uitbreiding van het recreatieterrein en de aanleg van een nieuw parkeerterrein. In het bestemmingsplan Tonselse Veld 2014 (in procedure) wordt deze uitbreiding planologisch geregeld.

Uitbreidingsplan

Camping De Haeghehorst wil de kampeervoorzieningen verbeteren en toewerken naar grotere parkeerplaatsen; enerzijds door een bosparkeerterrein van ca 4100 m² te realiseren buiten het aan de camping grenzende Natura2000-gebied, anderzijds door binnen het Natura 2000-gebied een uitbreiding in oppervlakte van het kampeerterrein te realiseren van 3 ha.

Dit laatste is alleen toegestaan bij zwaar maatschappelijke belang en er elders bos wordt gerealiseerd ter compensatie van het bos dat verloren gaat.

Compensatieverplichting

Mitigerende maatregelen

Om het verlies aan draagkracht van het gehele gebied als foerageergebied voor de Zwarte Specht te voorkomen wordt de kwaliteit van 15 ha bestaand productiebos verbeterd door omvorming natuurlijk bos.

Boscompensatie

Bij de uitbreiding van De Haeghehorst en de aanleg van het parkeerterrein gaat 3.4 ha bos verloren. Hiervoor moet 4,44 ha bos gecompenseerd worden (130% van de te compenseren oppervlakte). Deze compensatie is gevonden elders in de gemeente Ermelo in de vorm van natuurontwikkeling op agrarisch akkerland. Gekozen voor het scenario van een bloemrijk grasland. De ontwikkeling van een bloemrijk grasland in de vorm van een bloemenmengsel kan bijdragen aan de voedselvoorziening van bijen op lokaal niveau.

2. Speuld

Vitens is voornemens om de drinkwaterwinning Speuld op korte termijn verlaten. Dit betekent dat de aanwezige winninfrastructureur (deels) zal worden verwijderd. Gekoppeld aan het verlaten van deze locatie is Vitens van plan om een aantal kleinschalige maatregelen uit te voeren om de populaties Klokjesgentiaan en Gentiaanblauwtjes te stimuleren. Hierbij wordt gedacht aan enkele stroken die kleinschalig en oppervlakkig worden geplagd om het leefgebied van het gentiaanblauwtje te verbeteren. Het plan hiervoor zal in samenwerking met De Vlinderstichting en inventarisatievrijwilliger Peter Pfaff worden uitgewerkt.

3. Epe

Op de oostelijke Veluwe ligt de drinkwaterwinning Epe. Recent is nabij het waterwingebied Epe de infiltratie van oppervlaktewater in de bodem uitgebreid om het effect van de grondwateronttrekking te mitigeren en afname van beekafvoeren en verdroging van natuurgebieden te voorkomen.

De omgeving van waterwinning Epe wordt gekenmerkt door de overgang van het bosrijke landschap ten noorden van Epe naar het meer open agrarische landschap langs de A50 en het Apeldoorns Kanaal ten oosten van Epe. Op enige afstand van het waterwingebied liggen de waardevolle natuurgebieden Wisselse en Tongerense Veen en cultuurhistorisch waardevolle beken- en sprengstelsels. De belangrijkste sprengbeken zijn de Klaarbeek, Verloren beek, Tongerense beek, Horsthoekerspreng en Heerdersprengen.

De Koekenberg is het infiltratiegebied van Vitens, waar het oppervlaktewater nabij drinkwaterwinning Epe in de bodem wordt geïnfiltreerd. Het gebied bestaat uit een relatief klein open gebied met infiltratieplassen en lage begroeiing eromheen. De omgeving bestaat voornamelijk uit een groot bosgebied. Een deel daarvan bestaat uit gemengde opstanden. Daarnaast komen ook relatief veel naaldbossen die zijn aangeplant en betrekkelijk soortenarm zijn (productiebossen). De hoofdboomsoorten in het infiltratiegebied zijn grove den, douglasspar, ruwe berk, beuk en fijnspar. Verder is het gebied doorsneden met diverse bos- en wandelpaden.

Vitens heeft gekoppeld aan de uitbreiding van de infiltratievennen het hele gebied een kwaliteitsimpuls te geven. De beheer- en inrichtingsmaatregelen van Vitens waren gericht op het creëren van natuurwinst voor het totale gebied en een betere landschappelijke inpassing van de infiltratievijvers. Een deel van deze maatregelen is reeds gerealiseerd, maar er is nog veel meer mogelijk. Het streefbeeld bestaat uit meerder (heide)vennen in een uitgestrekter heidegebied. Dit gebied krijgt een open karakter met geleidelijke overgangen naar het omliggende bosgebied (zoom-mantel vegetaties). Veel soorten flora en fauna zijn gebaat bij een goed ontwikkelde bosrand en zij zullen in aantal toenemen (bijvoorbeeld insecten, (zang)vogels en kleine zoogdieren). Ook de vennen zelf krijgen flauwe oevers, waardoor geleidelijke overgangen ontstaan van droog naar nat. Het zijn juist deze gradiëntsituaties die plaats bieden aan een breed scala aan soorten. In vennen met een relatief grote peilfluctuatie (zoals de toekomstige infiltratievennen) en met geleidelijk hellende oevers, waar een relatief groot oppervlak droogvalt en geen beschaduwing optreedt, komen waardevolle plantengemeenschappen voor op de droogvallende oevers. Ook het areaal droge heide kan worden uitgebreid t.o.v. de huidige situatie. Dit biedt plaats aan een aantal kenmerkende plantensoorten van het habitatype H4030 Droge heiden, waarvoor de Veluwe als Natura 2000-gebied is aangewezen (bijvoorbeeld struikhei en stekelbrem). Verder is deze vegetatie van betekenis voor meerdere soorten reptielen (adder, hazelworm en levendbarende hagedis). Op deze wijze ontstaat een gradiënt met van buiten naar binnen: ruwe berk/zomereik of grove den/douglas --> heide --> vochtige oever --> open water, waarbij de oever en het open water een begroeiing hebben overeenkomstig matig voedselrijke, zuurgebufferde vennen. Het beheer van het gebied zal samen met de gemeente Epe ter hand worden genomen (zoals ook nu reeds het geval is).

Met uitvoering van bovenstaande plannen ontstaat meer variatie in het terrein en wordt een aantal biotopen die karakteristiek zijn voor de Veluwe uitgebreid: uitgestrekte bosgebieden afgewisseld

met heideterreinen, waarbinnen zich vennen bevinden (provincie Gelderland, 2006). Dit leidt tot een toename van het oppervlak geschikt leefgebied voor plant en dier waaraan de Veluwe haar bijzondere status als natuurgebied ontleend. Zo kan het heideterrein een belangrijk foerageergebied (graasweide) zijn voor edelhert en wild zwijn en biedt de toename in bosrand tegelijkertijd meer mogelijkheden voor dekking en schuilgelegenheid voor beide soorten. Structuurrijke heidevelden zijn van grote betekenis voor flora en fauna, met name insecten (sprinkhanen en dagvlinders), reptielen (alle soorten reptielen, behalve de muurhagedis) en vogels (o.a. roodborsttapuit, tapuit, nachtzwaluw en grauwe klauwier). Door de inrichting als heideterrein ontstaat een belangrijke schakel ("stepping stone") tussen de noordelijker gelegen Oldenbroeksche heide en de schrale bermen langs de Ossenweg aan de zuidkant van het infiltratiegebied, die de uitwisselingmogelijkheden tussen bestaande populaties van insecten en reptielen bevordert. Hiermee draagt de toekomstige terreininrichting bij aan een belangrijke EHS-opgave voor de Veluwe, namelijk het ontwikkelen van een netwerk van heideterreinen (provincie Gelderland, 2006)

4. Poolse Driessen

Het waterwingebied Poolse Driessen ligt aan de westrand van de Veluwe in het noordwesten van Gelderland. Het bevindt zich ten zuidwesten van Putten en is gesitueerd aan de westrand van een groot boscomplex. Ten noorden wordt het begrenst door het Sprielderbosch en ten zuiden door het Huinerveld. In de directe omgeving, aan de westzijde bij Krachtighuizen en Huinerenk, komt verspreide bebouwing voor, voornamelijk bestaande uit vakantiehuisjes.

Het beheergebied Poolse Driessen kent een beperkt aantal beheertypen. De grootste oppervlakte wordt ingenomen door naaldbos, gemengd bos en loofbos. Verder komt krentenstruweel en heide voor. Het beheer richt zich op het omvormen van naaldbos naar loof- en gemengd bos. Daarnaast wil Vitens een aantal open gebieden met heide en vennen aanleggen ter bevordering van de aanwezige populatie reptielen en amfibieën. Vrijwilligers van de Stichting voor Natuur- en Milieubescherming Putten (SNMP) constateren een flinke achteruitgang in padden en andere kleine amfibieën. Om die reden heeft Vitens recent een paddenpoel op haar terrein aangelegd. Mogelijk kunnen in de toekomst meerdere poelen en vennen worden aangelegd in het overwegend eenvormige en soortenarme naaldbos. Op deze manier ontstaat meer variatie in het terrein en wordt een aantal biotopen die karakteristiek zijn voor de Veluwe uitgebreid: uitgestrekte bosgebieden afgewisseld met heideterreinen, waarbinnen zich vennen bevinden.

Bijlage II: Proeftuin Veluwe

Proeftuin Biodiversiteit Veluwe

Een balans tussen economie en ecologie

Eerste aanzet tot een netwerksamenwerking
Juli 2015

1. INLEIDING

De Veluwe is een van de meest bekende en best gewaardeerde natuurgebieden van Nederland. De uitgestrektheid en omvang van het gebied is voor Nederlandse begrippen enorm. Daarnaast kent de Veluwe een grote verscheidenheid aan leefgebieden, die plaats bieden aan veel soorten flora en fauna en een ongekend hoge biodiversiteit opleveren. Het is daardoor een aantrekkelijke plek voor veel vormen van vrijetijdsbesteding. Maar het is daarnaast ook de plaats waar tienduizenden mensen wonen en waar talloze bedrijven hun stek hebben. Zowel de inwoners als bedrijven voelen zich verbonden met de Veluwe en begrijpen dat zij hun woon-/werkplezier voor een belangrijk deel te danken hebben aan deze kwaliteiten van de Veluwe. Het stroomlijnen van al die belangen is een uitdaging waar al vele stappen in zijn gezet, maar nog niet met het gewenste resultaat.

Want de biodiversiteit in Nederland, en ook die van de Veluwe, holt nog steeds achteruit. Biodiversiteit is een belangrijk signaal voor de weerbaarheid en veerkracht van ons stukje aarde. Het blijkt lastig te zijn in onze maatschappij ruimte te geven aan broodnodige economische ontwikkelingen enerzijds en anderzijds onze leefomgeving stevig en robuust te maken. Op Europees niveau wordt gewerkt aan wet- en regelgeving die bedrijven gaat verplichten om natuur en biodiversiteit in hun boekhouding mee te nemen. Dat is onder meer ook aanleiding geweest voor het ministerie van EZ om een Green Deal Habitatbanking aan te moedigen, waarbij partijen op eigen kracht en vanuit een intrinsieke motivatie een bijdrage kunnen leveren aan natuurontwikkeling. Verschillende organisaties willen als partners dit momentum aangrijpen en vanuit hun eigen belangen én kracht onderzoeken hoe economische groei samen kan gaan met ecologisch groei. Dat is de belangrijkste drijfveer van de beoogde samenwerking in de Proeftuin Biodiversiteit Veluwe.

2. CONTOUREN VAN EEN DROOM

De Veluwe is een aantrekkelijk en robuust gebied, van grote waarde voor Nederland. Een plek waar de natuur in al haar facetten zich positief ontwikkelt en niet ter discussie staat. Waarbij alle belanghebbenden boven- én ondergronds voldoende ruimte krijgen om de Veluwe (economisch) te benutten zoals zij dat nodig hebben, rekening houdend met de draagkracht van het ecosysteem. En daarvoor verantwoordelijkheid nemen vanuit hun eigen belangen. Een gebied waarin wet- en regelgeving niet dwingt maar samenwerken vanuit een gezamenlijke visie verbindt.

2.1. Gedeelde belangen

De droom van het toekomstbeeld van de Veluwe komt voort uit gedeelde belangen. De Veluwe geeft elke belanghebbende iets van waarde waarom de belanghebbende zich verbonden voelt en

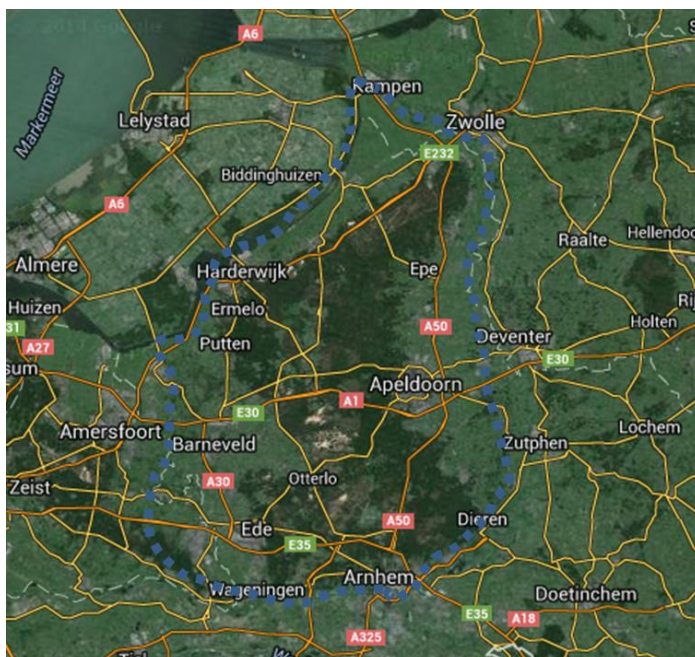
afhankelijk is van de Veluwe. Daardoor is het behoud en versterken van de Veluwe afhankelijk van al die belanghebbenden. De gedeelde belangen vormen de basis van de proeftuin.

2.2. Uitgangspunten

De principes die de partners verbindt en die gedurende de Proeftijd het fundament van de samenwerking vormen, zijn:

1. De Proeftuin Veluwe is geen vastomlijnd gebied; iedereen of elke organisatie die zichzelf beschouwt als belanghebbende van de Veluwe is dat.
2. Economisch, ecologische, sociaal-culturele ontwikkelingen versterken elkaar. Door 'de taart' te vergroten is het mogelijk oplossingen te vinden die recht doen aan de diverse belangen.
3. Ieder (individueel) belang mag de drijfveer zijn voor vrijwillige samenwerking binnen de Proeftuin. Dit ontstaat omdat het gemeenschappelijk belang het eigen belang dient en/of versterkt.
4. De Proeftuin kiest voor een 'open source aanpak'. Vanuit een eigen verantwoordelijkheid werken we integraal met elkaar samen en leren zo van elkaar, ook door daarover te communiceren.
5. De Proeftuin en onderliggende projecten zijn principieel (financieel) zelfredzaam. Om het vliegwiel op gang te brengen kan een startkapitaal nodig zijn.
6. Zij die halen, betalen. Betalen kan met geld, maar ook mensen, kennis of andere middelen.
7. Proeftuin is een kiembed voor initiatieven die uiteenlopend van aard zijn (onderzoek, educatie, realisatie, industrieel, etc) maar de droom dichterbij brengen en voortkomen uit de gedeelde belangen.

2.3. Primaire stakeholders en hun belang

De Veluwe is groot en er zijn veel belangen. Om de Proeftuin succesvol te maken en behapbaar te houden, is een onderscheid nodig tussen de verschillende stakeholders. Daarom wordt de samenwerking via een organische cirkelaanpak ontwikkeld, klein beginnen met direct betrokken en steeds verder uitbouwen. Belanghebbenden kunnen in dit organische proces verschillende rollen hebben, bijvoorbeeld uitvoerend, faciliterend, etc.

De Veluwe wordt gevormd door het onderliggende bodem- en watersysteem. Het bepaalt in grote mate de bijzondere kwaliteit van de Veluwe en het grondwater is randvoorwaardelijk voor goed functioneren van het Veluws ecosysteem. De Proeftuin start daarom bij de stakeholders in het watersysteem.